

Inleiding

Voor de meeste poëzielezers zijn haiku's geen onbekend terrein. Deze rijmloze minigedichten bestaan uit drie regels van respectievelijk 5-7-5 lettergrepen. Ze zijn enorm populair in Japan, waar ze oorspronkelijk vandaan komen. Meer dan vijftig haikutijdschriften publiceren maandelijks tachtigduizend van deze kortgedichten. Dit resulteert in bijna een miljoen gepubliceerde haiku's per jaar.

Ook in het Westen schrijven veel mensen drieregelige verzen en publiceren deze in gespecialiseerde tijdschriften. Toch blijft de authentieke haiku in de eerste plaats zen-poëzie. Daarom gaat mijn voorkeur uit naar Japanse haiku's. Westerse haiku's missen vaak het bijzondere, geraffineerde Oosterse parfum.

In deze bloemlezing heb ik enkel Japanse gedichten geselecteerd. Niet alleen van de vier belangrijkste dichters, maar ook van andere Japanse auteurs, anders dan in "De mooiste Japanse haiku's deel I".

De eerste haiku's ontstonden waarschijnlijk in het begin van de 13e eeuw, uit de mijika-uta of tanka. Deze versvorm bestaat uit twee strofen: de kami-no-ku of "bovenstroof" met 17 lettergrepen (5+7+5) en de shimo-no-ku of "onderstroof" met 14 lettergrepen (7+7). De haiku is eigenlijk de "bovenstroof" van de tanka en bestaat uit 3 regels met een totaal van 17 lettergrepen. Dit maakt het vertalen lastig, vooral vanwege de verschillende structuur van Oosterse talen. Zelfs Japanse haikudichters wijken soms af van de strenge regels. Poëzie is belangrijker dan vorm. Daarom wijk ik soms af van de perfecte haikuvorm.

Een van de oudste grootmeesters was Arakida Moritake (1473-1549): "in de slingerroos/kwam mij vandaag voor d'ogen/mijn eigen leven." Met slechts 17 lettergrepen schiep deze Shintopriester een beeld van onze sterfelijkheid: de slingerroos, een wilde plant die bloeit en vergaat.

Matsuo Bashô (1644-1694) wordt algemeen beschouwd als de vader van het drieregelig gedicht. Hij verbleef jaren in een Zen-boeddhistisch klooster in Kioto. Zijn invloed is blijvend, al gaf hijzelf de raad: "zoek de weg niet van de ouderen, maar zoek wat zij hebben gezocht."

De kortgedichten bestaan meestal uit suggestieve impressies zonder toelichting. De natuur speelt de hoofdrol en de woordkeuze duidt vaak het seizoen aan. Een duidelijk lentegedicht is van Taniguchō Buson: "Je gaat nu heen, ach,/en de wilgen zijn zo groen/de weg is zo lang."

Taniguchō Yosa Buson (1715-1783) blies de haiku nieuw leven in na Bashô. Zijn poëzie wordt even hoog gewaardeerd als die van zijn voorganger. Hij werd geboren nabij Osaka, trok naar Tokio en wijdde zich aan schilderkunst en haiku's. Later vestigde hij zich in Kioto, waar hij vele discipelen had. Buson was ook een belangrijk schilder van de Nieuw-Chinese stijl.

Issa (1763-1827), schrijversnaam voor Kobayashi Yataro, werd als zoon van arme boeren geboren. Na de dood van zijn moeder en een slechte relatie met zijn stiefmoeder, verliet hij op veertienjarige leeftijd het ouderlijke huis. Later werd hij bekend als Haikaiji Nyūdō Issa-bō, een lekenpriester van de haikutempel. Issa schreef ook humoristische verzen: "een winterse vlieg/ving en liet ik weer vrij maar/de kat at ze op." Ondanks zijn roem achtervolgde het noodlot hem: zijn vrouw en vier kinderen stierven jong en hijzelf overleed in armoede.

Masaoka Shiki (1867-1902), de vierde haikumeester, werd geboren op het eiland Shikoku. Al op jonge leeftijd schreef hij poëzie. Op zestienjarige leeftijd trok hij naar Tokio en wijdde zich aan de haikukunst. Zijn gezondheid was zwak en op zijn eenentwintigste vertoonde hij al tekenen van tuberculose. Hij schreef voor diverse haiku-tijdschriften en gaf zelf “Hototogisu” uit. Rond hem ontstond een nieuwe haikuschool, de nihon-ha. Shiki stierf op vijfendertigjarige leeftijd.

Een vertaling kan nooit het origineel evenaren, door de unieke klankkleur van elke taal. Daarom hebben we naast enkele gedichten de Japanse versie afgedrukt. Ik was meer dan zestig keer in het Verre Oosten en vertaalde Chinese en Koreaanse poëzie, die in de POINT-reeks werd gepubliceerd. Pas na al die jaren durfde ik, bijgestaan door specialisten, de beste haiku's te herdichten. Hoe onmogelijk de taak ook leek, ik hoop dat deze Japanse vuurvliegen zullen zijn als het murmelen van de bron na middernacht, als het fonkelen van de berg na zonsondergang.

Germain Droogenbroodt